

Utviklingen i alderspensjon pr. 31. mars 2015

Notatet er skrevet av: Iren Amundsen, Espen Steinung Dahl, Oddbjørn Haga, 13.05.2015.

Utviklingen pr. 31. mars 2015

Ved utgangen av 1. kvartal 2015 er det 844 800 personer som mottar alderspensjon, en økning på 35 100 eller fire prosent fra utgangen av 1. kvartal 2014. 10 300 av økningen er i aldersgruppa 62-66 år, dvs. at drøyt 70 prosent av økningen skjedde blant pensjonister 67 år og over.

84 000 personer i alder 62-66 år mottar alderspensjon. Dette betyr at nærmere 30 prosent av befolkningen i denne aldersgruppa er alderspensjonister. Ved første telletidspunkt etter at den nye pensjonsreformen trådte i kraft - 1. kvartal 2011 - var andelen seks prosent.

Selv om antall alderspensjonister øker, viser antall nye alderspensjonister en nedgang på 800 i 1. kvartal 2015 sammenliknet med samme periode i 2014. Nedgangen skyldes i sin helhet at færre starter uttaket ved 67 år. Det er to grunner til dette: Færre 67-åring i befolkningen sammenliknet med 2014 og at en høyere andel allerede har tatt ut pensjon før de fylte 67 år. 18 100 personer ble registrert som nye alderspensjonister i løpet av 1. kvartal 2015.

Andelen som velger å ta ut gradert alderspensjon avtar stadig, men nedgangen i andelen blir mindre for hvert år. Mens 18 prosent av alderspensjonistene i alderen 62-66 år mottok gradert pensjon ved utgangen av 1. kvartal 2011, er andelen nå nede i 10 prosent.

For tall som viser utviklingen i andelen som kombinerer arbeid og alderspensjon og for sysselsettingseffektene av pensjonsreformen, viser vi til forrige publisering av statistikk med tall pr. 31. desember 2014.

Pensjonsreformen

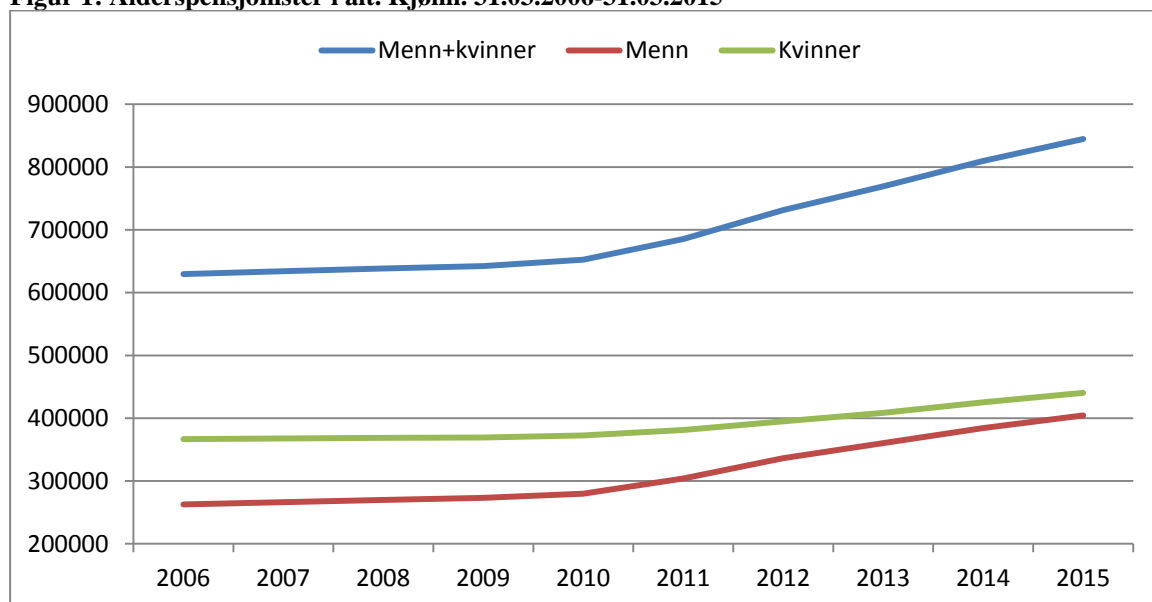
Fra og med 1. januar 2011 trådte det nye regelverket for alderspensjon i kraft. Fra det tidspunktet har mange rett til alderspensjon fra og med fylte 62 år. Man kan velge å ta ut hel pensjon eller gradert pensjon; 20, 40, 50, 60, eller 80 prosent. I tillegg er det også mulig å kombinere alderspensjonen med andre ytelser, for eksempel gradert uføretrygd.

Antall alderspensjonister øker, men ...

Antall alderspensjonister økte med 35 100 fra 31. mars 2014 til 31. mars 2015, slik at antall personer som mottar alderspensjon ved utgangen av 1. kvartal 2015 er **844 800**. Menn står for 58 prosent av økningen, noe som utgjør 20 200 personer. Selv om andelen menn med alderspensjon er økende, avtar veksten sammenlignet med de foregående årene. Til sammenligning stod menn for 73 prosent av økningen fra 31. mars 2010 til 31. mars 2011. Kvinner har altså en høyere andel av økningen ved utgangen av 1. kvartal 2015 sammenliknet med samme periode i 2011.

Figur 1 viser utviklingen i antall alderspensjonister fra 2006 fram til i dag. Veksten har vært langt kraftigere i årene 2011-2015 enn tidligere i perioden. Dette skyldes pensjonsreformen og at den nedre aldersgrensen for uttak av alderspensjon ble redusert fra 67 til 62 år. Pr. 31. mars 2006 var det 104 000 flere kvinnelige alderspensjonister enn mannlige alderspensjonister. Som figuren viser har forskjellen mellom kjønnene sunket betraktelig etter innføringen av pensjonsreformen. Pr. 31. mars 2015 er forskjellen nærmere 36 000.

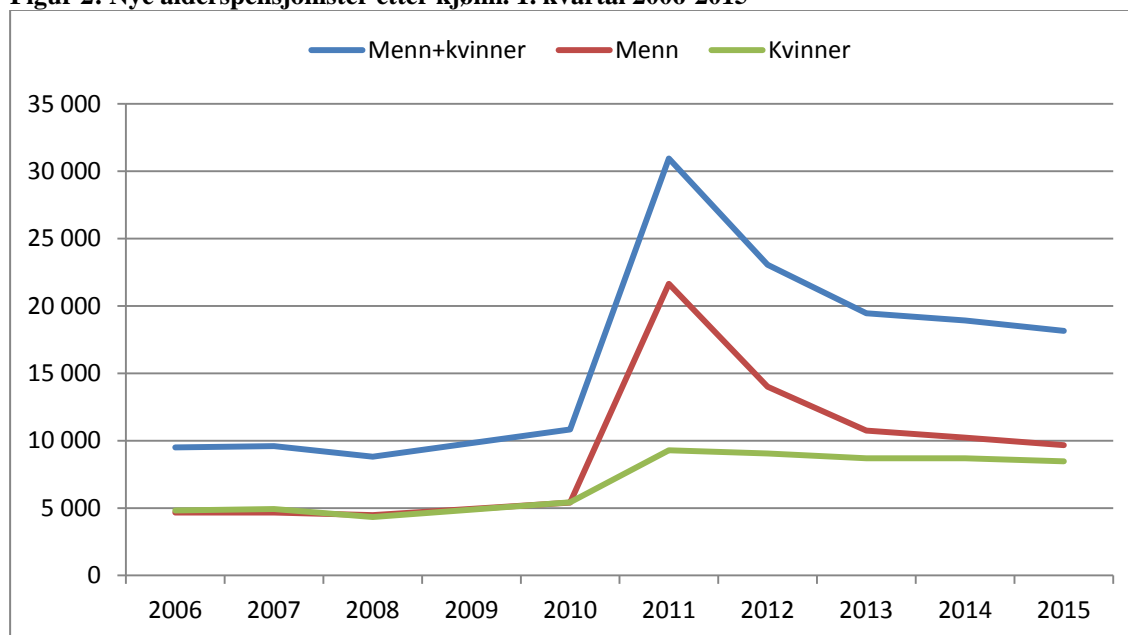
Figur 1: Alderspensjonister i alt. Kjønn. 31.03.2006-31.03.2015

... samtidig avtar antall nye alderspensjonister svakt

Antall nye alderspensjonister er 18 100 i 1. kvartal 2015 mot 18 900 i 1. kvartal 2014, dvs. en nedgang på nærmere 800, eller 4,1 prosent. Mennene utgjør 500 av denne nedgangen (figur 2).

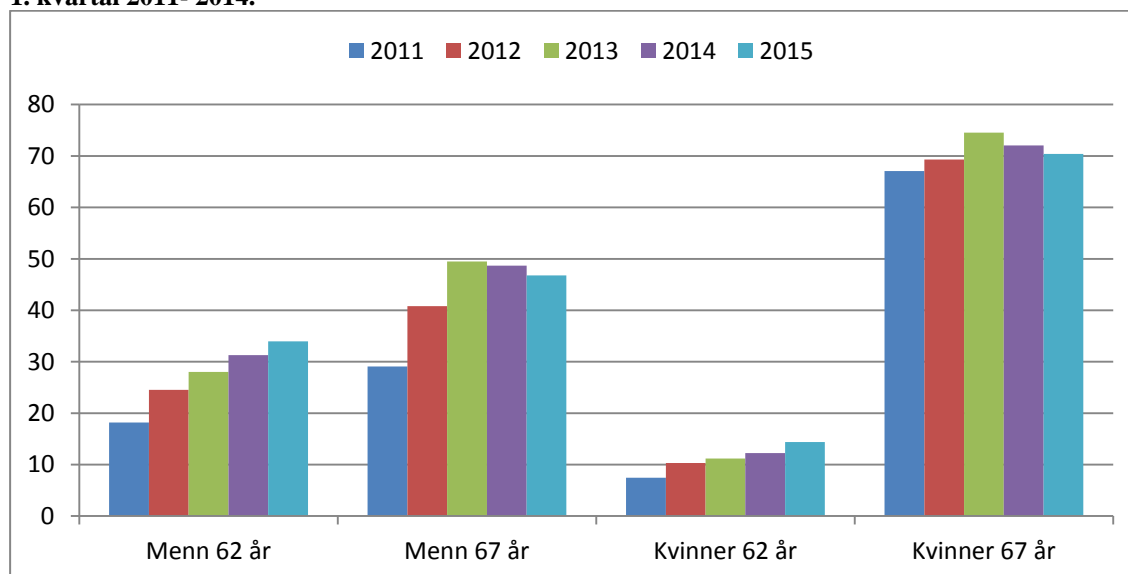
Figur 2: Nye alderspensjonister etter kjønn. 1. kvartal 2006-2015*

*Tall for 2009 er beregnet

Det er særlig mange som tar ut alderspensjon ved fylte 67 eller 62 år. Av de nye alderspensjonistene i 1. kvartal 2015 var andelen som tok ut pensjon ved 67 år og 62 år henholdsvis 47 prosent og 34 prosent for menn. For kvinner var andelen 70 prosent og 14 prosent. De to siste årene viser tallene at andel nye 67-åring har gått ned med drøyt ett prosentpoeng årlig. Se figur 3.

Figur 3: Nye alderspensjonister 62 og 67 år etter kjønn. Andel i forhold til alle nye innenfor hvert kjønn. 1. kvartal 2011- 2014.

Blant dem som tar ut alderspensjon fra 67 år er det mange som har overgang fra andre pensjoner. I 1. kvartal 2015 var det 4 800 av de nye alderspensjonistene som tok ut pensjon

fra 67 år som hadde overgang fra uføretrygd, 200 fra gjenlevendepensjon og 2 700 fra AFP. Til sammen blir dette 7 700, dvs. at 7 av 10 nye 67-årige alderspensjonister har hatt en pensjon før de ble alderspensjonister.

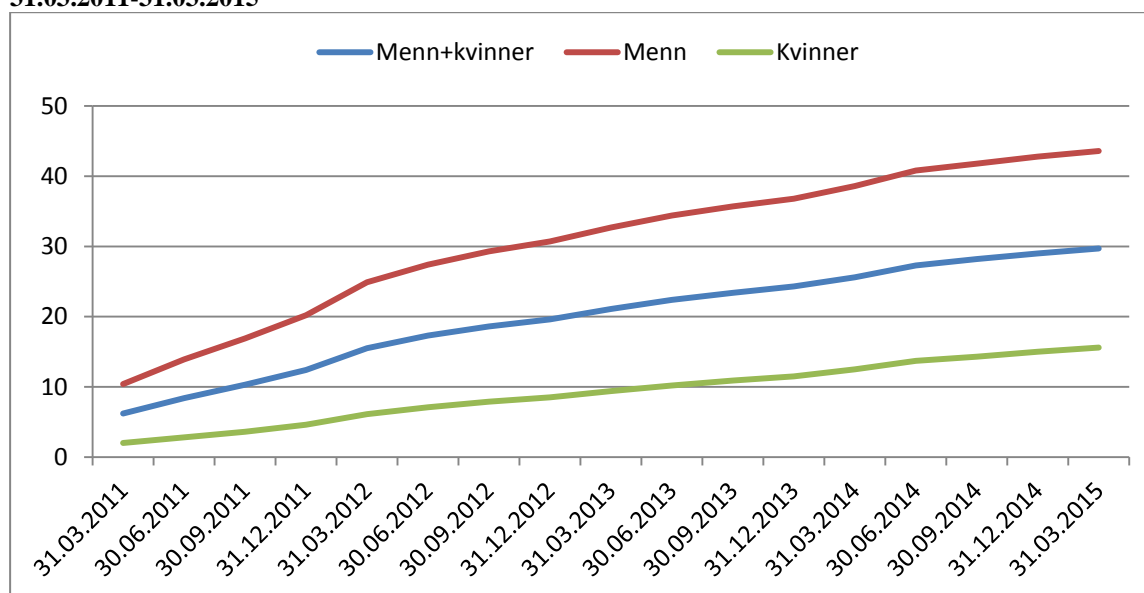
Uttak før fylte 67 år: Flest menn, men kvinneandelen øker

Etter at pensjonsreformen trådte i kraft 1. januar 2011 er det mange som har rett til alderspensjon fra og med fylte 62 år. Kvinner har i langt mindre grad enn menn benyttet seg av denne muligheten. Viktige årsaker er at kvinner i mindre grad enn menn oppfyller vilkåret for å ta ut tidlig alderspensjon, og at flere kvinner allerede mottar full uføretrygd eller andre pensjoner. Blant dem som har muligheten til å ta ut tidlig alderspensjon, ser vi allikevel at andelen menn har vært nesten dobbelt så høy som andelen kvinner (se seinere i notatet). En mulig årsak til dette er blant annet at kvinner har lengre forventet levealder enn menn og derfor i større grad er tjent med å utsette uttaket av alderspensjon.

Pr. 31. mars 2015 er det 84 100 alderspensjonister i aldersgruppa 62-66. Dette er en økning på 10 300 fra 31. mars 2014. Menn utgjør 74 prosent av alle i aldersgruppa 62-66 år ved utgangen av 1. kvartal 2015, mot 84 prosent ved utgangen av 1. kvartal 2011.

30 prosent av 62-66-åringene i befolkningen har tatt ut alderspensjon pr. mars 2015. Ved første talletidspunkt etter at den nye pensjonsreformen trådte i kraft (1. kvartal 2011) var andelen seks prosent. Det er store forskjeller på menn og kvinner. 44 prosent av mennene og 16 prosent av kvinnene i befolkningen er alderspensjonister når de er mellom 62 og 66 år (figur 4).

Figur 4: Alderspensjonister 62-66 år etter kjønn. Andel av befolkningen i samme aldersgruppe. 31.03.2011-31.03.2015

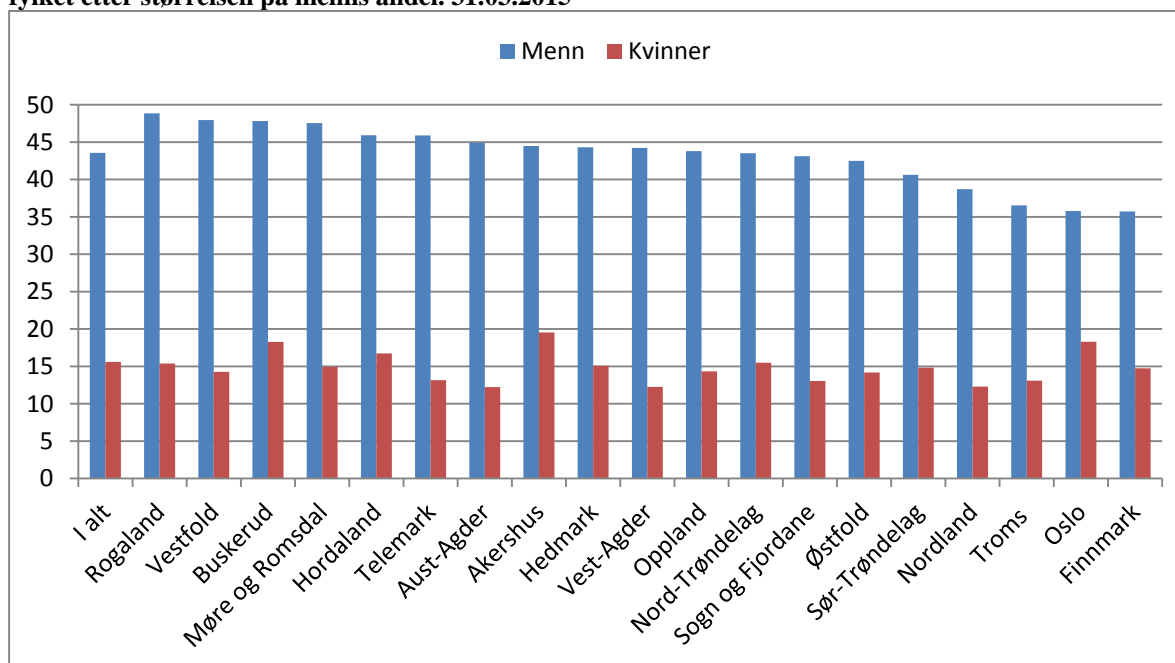
Fylkesfordeling

Rogaland har den høyeste andelen 62-66-åringene i forhold til det totale antallet alderspensjonister i fylket med 12,1 prosent. Lavest andel har Nordland med 8,8 prosent. Sogn og Fjordane har den høyeste andelen alderspensjonister 85 år og over med 17,0 prosent, mens Finnmark ligger lavest med 11,6 prosent. Disse forskjellene har sammenheng både med forskjeller i uttaksadferd og i alderssammensetningen i fylkene.

Rogaland har også høyest andel alderspensjon sett i forhold til befolkningen i gruppa 62-66 år med 32,7 prosent. Troms er lavest med 25,1 prosent. Blant kvinnene er Akershus høyest, med 19,5 prosent og Aust-Agder lavest med 12,2 prosent. Se figur 5.

Tallene påvirkes ikke bare av uttaksadferd, men også av hvor mange som oppfyller vilkårene for å ta ut alderspensjon i hvert fylke. Se statistikkpubliseringen pr. 31. desember 2014 for mer om dette

Figur 5: Alderspensjonister 62-66 år etter kjønn og fylke. Andel av befolkningen 62-66 år i det enkelte fylket etter størrelsen på menns andel. 31.03.2015

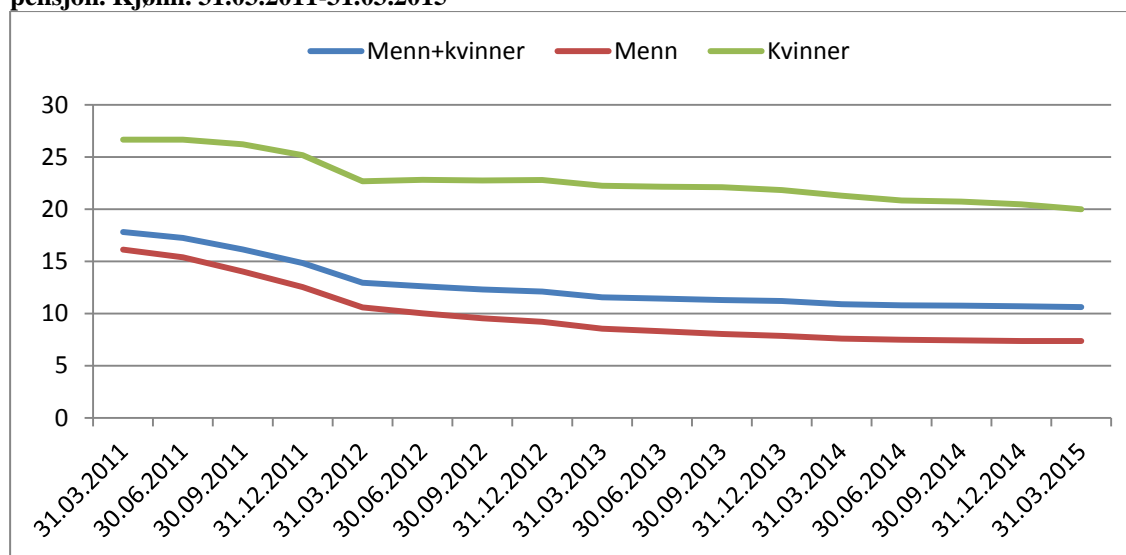

Gradert pensjon stadig mindre brukt

Av de 327 700 som mottok alderspensjon etter nye regler pr. 31. mars 2015 er det 10 300 som har tatt ut gradert pensjon. Andelen alderspensjonister 62-66 år med gradert pensjon blir stadig mindre, men nedgangen avtar. Ved utgangen av 1. kvartal 2011 var andelen 18 prosent mot 11 prosent ved utgangen av 1. kvartal 2015. Uttak av gradert pensjon har vært mer populært blant kvinner enn blant menn. 20 prosent av de kvinnelige alderspensjonistene i alderen 62-66 år mottok gradert pensjon ved utgangen av 1. kvartal 2015, mens tilsvarende for menn var sju prosent.

Som figur 6 viser har både menns og kvinners andel med gradert pensjon gått ned siden den nye pensjonsordningen trådte i kraft 1. januar 2011.

Figur 6: Alderspensionister 62-66 år etter kjønn. Andel med gradert pensjon i forhold til alle med pensjon. Kjønn. 31.03.2011-31.03.2015

Av dagens alderspensjonister i alderen 62-71 år har 325 200 hatt mulighet til å endre uttaksgrad. Av disse er det 15 700, dvs. 4,8 prosent, som har benyttet seg av denne muligheten siden de ble alderspensjonister første gang. Andelen er 5,2 prosent for menn og 4,4 prosent for kvinner. Som forventet øker andelen som har endret uttaksgrad, med tiden som pensjonist. Det er pensjonister som har hatt vedtak om alderspensjon i mer enn fire år som har størst andel med endret uttaksgrad; hhv. 13,0 prosent av mennene og 9,2 prosent av kvinnene.

Stadig færre minstepensjonister

Antall alderspensjonister med minstepensjon ved utgangen av 1. kvartal 2015 er 146 900, dvs. en nedgang på 6 700 fra utgangen av 1. kvartal 2014. Nedgangen i minstepensjonsandelen skyldes en modning av pensjonssystemet¹ og at nye pensjonister i større grad enn tidligere har vært yrkesaktive. Den første årsaken er den viktigste for menn, mens den andre forklaringen i stor grad gjelder for kvinner.

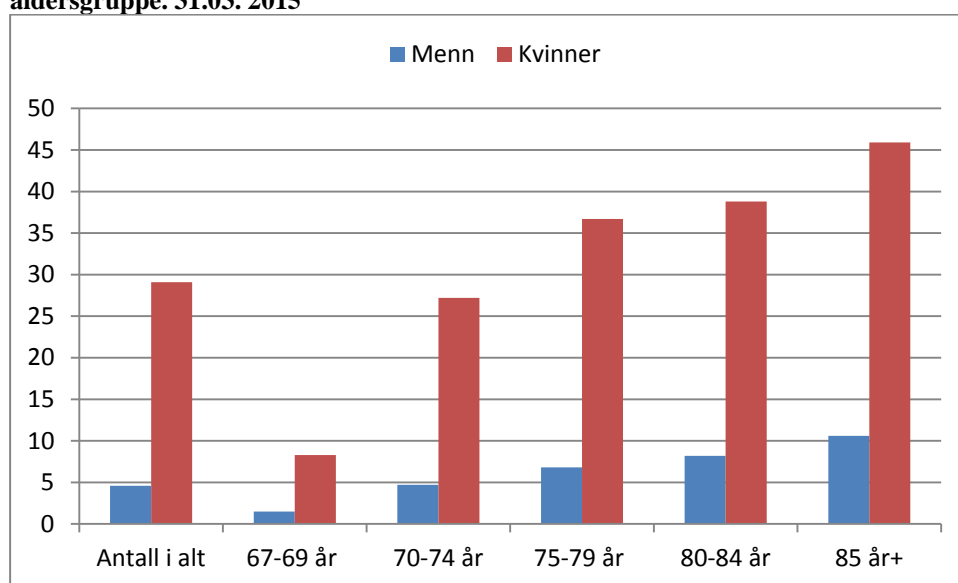
Andelen minstepensjonister i forhold til alle alderspensjonister er 17 prosent ved utgangen av 1. kvartal 2015 mot 30 prosent ved utgangen av 1. kvartal 2006. Kvinnene utgjorde 87 prosent av minstepensjonistene både ved utgangen av 1. kvartal 2006 og ved utgangen av 1. kvartal 2015. Andelen kvinnelige minstepensjonister sett i forhold til *alle* kvinnelige pensjonister viser imidlertid stor nedgang i tiårs-perioden. Ved utgangen av 1. kvartal 2006 var 45 prosent

¹ Yngre fødselskull har hatt anledning til å tjene opp pensjonspoeng i flere år, fordi 1967 var første mulige år for pensjonsopptjening. De som er født i 1940 og fylte 67 år i 2007, er de første som har hatt anledning til full opptjening ved fylte 67 år.

av de kvinnelige alderspensjonistene minstepensjonist mot 29 prosent ved utgangen av 1. kvartal 2015.²

Figur 7 viser den store forskjellen i andelen minstepensjonister, både kjønns- og aldersmessig. Vi ser at det ikke er så stor forskjell på de to aldersgruppene 75-79 år og 80-84 år, mens andelen gjør et hopp til den eldste aldersgruppa. Vilkåret for uttak av alderspensjon før 67 år er at man har tjent opp en pensjon som overstiger minste pensjonsnivå ved fylte 67 år. Dette er årsaken til at det ikke finnes minstepensjonister blant 62-66-åringene, og aldersgruppa er derfor heller ikke med i alderskolonnene i figuren. Kolonna «Antall i alt» viser alle minstepensjonister som andel av alle alderspensjonister.

Figur 7: Minstepensjonister etter kjønn og alder. Andel av alle alderspensjonister i den enkelte aldersgruppe. 31.03. 2015

Kjøpekraften øker blant alderspensjonistene

Pr. 31. mars 2015 er den gjennomsnittlige årlige alderspensjon 252 400 kroner for menn og 191 200 kroner for kvinner. Kvinnenes pensjon utgjør dermed 76 prosent av mennenes. Pr. 31. mars 2006 utgjorde kvinnenes pensjon 73 prosent av mennenes pensjon. Den gjennomsnittlige årlige pensjonen (omregnet med konsumprisindeksen) har økt med 28 prosent for mennene og med 33 prosent for kvinnene fra utgangen av 1. kvartal 2006 til utgangen av 1. kvartal 2015.

I aldersgruppa 67-69 år har kvinnene økt mest i tiårsperioden med 38 prosent, mot 26 prosent for menn. Blant alderspensjonister 75 år og over er det menn som har høyest prosentvis vekst. De nye kvinnelige alderspensjonistene har hatt høyere yrkesdeltakelse enn de eldre, noe som forklarer den høye økningen blant yngre kvinner. Eldre menn har hatt like høy yrkesdeltakelse

² Definisjonen av minstepensjon ble noe endret fra 2011 bl.a. ved at ny AFP i privat sektor blir medregnet i pensjonen ved vurderingen av om den enkelte er minstepensjonist.

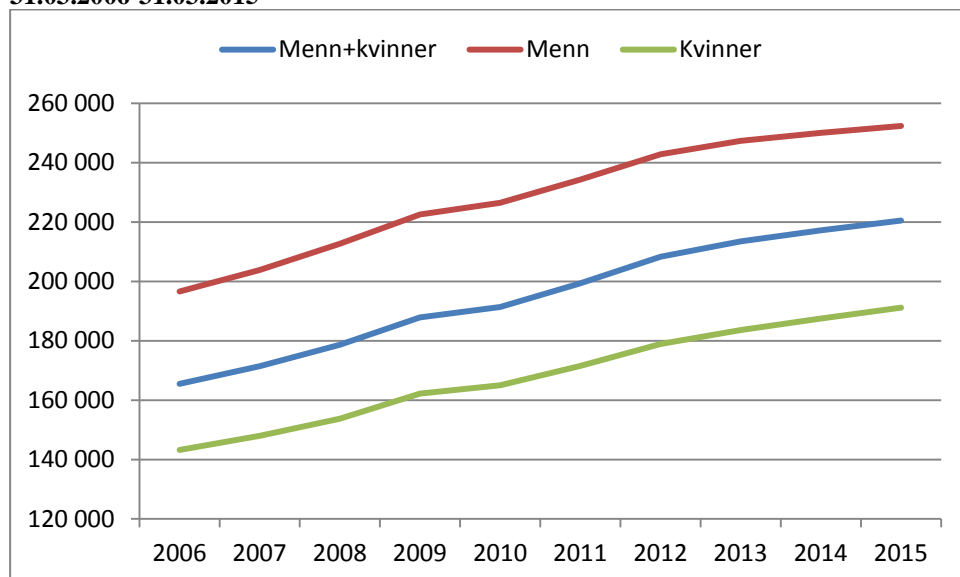
som yngre, men modningen av pensjonssystemet gjør likevel at menn i høyere aldersgrupper får bedre pensjonsopptjening enn de som var i samme aldersgruppe tidligere.

Det er en mindre økning i gjennomsnittlig pensjonsbeløp de tre siste årene sammenliknet med økningen i 2011 og 2012. Dette skyldes pensjonsreformen som ga anledning til å ta ut alderspensjon fra fylte 62 år. Som følge av dette gikk gjennomsnittlig pensjon ned for menn i aldersgruppene 62-66 år og 67-69 år både fra utgangen av 1. kvartal 2013 til utgangen av 1. kvartal 2014 og fra utgangen av 1. kvartal 2014 til utgangen av 1. kvartal 2015. For aldersgruppa 62-66 år skyldes nedgangen at en større andel hadde tatt ut pensjon ved 62 år, og i aldersgruppa 67-69 år at en større andel av disse hadde tatt ut pensjon før fylte 67 år.

Tallene viser en betydelig vekst i kjøpekraften blant alderspensjonister gjennom hele den siste tiårsperioden. Som del av pensjonsreformen har mange valgt å ta ut alderspensjon før fylte 67 år. De får da lavere årlige pensjonsutbetalinger, men mottar til gjengjeld alderspensjon i flere år. I tillegg har det blitt mulig å ta ut gradert pensjon. Mange av de som har tatt ut alderspensjon tidlig, fortsetter også i fullt arbeid ved siden av pensjonen. Alt dette gjør at tallene i figur 8 trolig vil undervurdere den reelle utviklingen i kjøpekraften blant pensjonister i perioden 2011-2015.

At så mange tar ut alderspensjonen tidlig, vil også føre til svakere vekst i gjennomsnittlig pensjon i årene framover.

Figur 8: Gjennomsnittlig årlig pensjon etter kjønn. Beløp i kroner omregnet med konsumprisindeksen. 31.03.2006-31.03.2015

Både blant menn og kvinner er det aldersgruppa 85 år og over som har lavest pensjon fram til og med 2010. Aldersgruppa 62-66 år, som kom inn da den nye ordningen trådte i kraft fra 1. januar 2011, har lavest pensjon både for menn og kvinner fra og med 2011. Dette skyldes først og fremst de fleksible uttaksreglene for alderspensjon, der pensjonen blir justert for gjenstående levealder på uttakstidspunktet. Tidlig uttak gir derfor lavere årlig pensjon. I tillegg er de fleste med gradert pensjon i aldersgruppa 62-66 år.

Tilleggspensjon

Tilleggspensjon gis til alderspensjonister som har tjent opp pensjonspoeng gjennom å ha vært i arbeid eller hatt andre typer pensjonsopptjening. Andelen med tilleggspensjon har økt fra 91 prosent pr. 31. mars 2006 til 96 prosent pr. 31. mars 2015. Det er særlig blant kvinnene at andelen med tilleggspensjon øker, fordi stadig flere kvinnelige alderspensjonister har vært yrkesaktive. Andelen økte fra 87 prosent til 94 prosent i tiårs-perioden.

Skjermingstillegg til tidligere uføre

Fra februar 2012 får uføre som har overgang til alderspensjon ved 67 år et skjermingstillegg som del av alderspensjonen. Skjermingstillegget gir en delvis kompensasjon for levealdersjusteringen. Ved utgangen av 1. kvartal 2015 er det 84 200 alderspensjonister som mottar skjermingstillegg, dvs. en andel på 10 prosent i forhold til alle alderspensjonister. Ved utgangen av 1. kvartal 2012 var andelen 3,1 prosent.

Kombinert med uførepensjon

Det er ca. 2 600 personer som har alderspensjon i kombinasjon med gradert uføretrygd pr. 31. mars 2015. Pr 31. mars 2014 var tallet ca. 2 500.